

1 Fascinaties met Hoogbouw - een spel in volumes

Een liggend horizontaal volume geldt als effectieve doos voor het herbergen van bewoners. Dat volume ² zou ca. 120 x 20 x 70 m. kunnen meten. Feitelijk bedoeld als een HORIZONTALE SCHIJF ³ op pootjes om het openbare landschap onderdoor te laten lopen. Of is de open ruimte eronder om dienst te doen als fietsenstalling ⁴? Tja, die architecten met hun idealen om de wereld vooruit te helpen. Het wellicht meest geroemde woongebouw verrees ooit als eerste in een reeks. In Marseille, de rauwe havenstad die net als ons Rotterdam, het lef heeft om te experimenteren met architectuur. Als exponent van het Brutalisme dateert de kolos uit 1952 als de *Unité d'Habitation*. En verenigd zijn de burgers daar. Zoals in het appartement ⁵ van een zeventig jarige ex-docente die haar gehele leven daar al doorbrengt. Haar man woont in een identiek appartement één verdieping hoger. Met beiden heb ik ter plekke kennis mogen maken! Over levensloopbestendige bouw gesproken! Ga mee in de subliem subtiele overgang van buiten naar binnen en vice versa over een vide van twee bouwlagen. Daar droomt toch elke moderne architect van. Los van het gegeven dat deze creatie is gebaseerd op de *modulor*, een matenreeks op basis van het menselijk lichaam. En dan die vermaledijde corridor ⁶, waar de literatuur vooral kwaad over spreekt als zijnde naargeestig. Zelf vind ik het eerder een uitnodigende hotelgang met mooie afwerkingsmaterialen. Met dergelijke gangen in het midden van het blok bereik je ook dat de lange gevels gelijk van kwaliteit zijn, een stedenbouwkundige pré.

Een vorm van architectuur als inspiratiebron voor ontwerpers over de gehele wereld, zoals ook in ons land langs de Wibautstraat ⁷ in Amsterdam. Een betonnen blok uit 1956 als hommage aan Le Corbusier van architecten Commer de Geus en Ben Ingwersen, maar dan wel integraal verbonden met de grond.

Het bouwkundige volume kan echter ook verticaal ⁸, met nog meer stapeling om de dichtheid te verhogen. Oftewel extra lagen per vierkante meter grondoppervlak.

Bijvoorbeeld in een VERTICALE KOKER van pakweg 40 x 30 x 160 m. als dé referentie voor de wolkenkrabber ⁹ van de afgelopen eeuw. Van Ludwig Mies van de Rohe, die andere ultieme architectenheld uit de twintigste eeuw. In NYC als stalen frame echt iets volgens *The American Way*. Ook al was deze van oorsprong Duitse architect verzot op de klassieke gulden snede. Welke bijna gelijk is aan de verdeling van kolommen per vloer in deze toren, namelijk 3 staat tot 5. Het moderne bouw materiaal van deze *High Rise* is bovendien ook nog verwerkt in de klassieke gevelcompositie van voet, romp en kroon. De heilige driedeling die het altijd goed doet in termen van tijdsloosheid. Opgeleverd als *Seagram Building* in 1958 en icoon binnen de stroming van het Functionalisme. Dat laatste ook vanwege de soberheid in materiaalgebruik en uitstraling, met uitspraken, adagia, van Mies als '*God is in the details*' en '*Less in more*'. Dus zeker niet als *A Bore!*

Want ook een driedeling ¹⁰ zou als abstract beeld op de voormalige Deventer schaatsbaan langs de IJssel niet misstaan. Drie hoge torens in het verlengde van de zogeheten televisiewoningen achter de dijk. Toegegeven, gedacht is aan tweespanners ¹¹ die qua typologie eenzijdig zijn te noemen. Tevens van maar liefst 140 m. hoog, voor de *Happy Few*. Dus ver boven, zelfs tweemaal de brandtechnische hoogbouw grens van 70 m. blusreikwijdte. Daardoor complex in termen van brandpreventie. De grote nadelen van hoogbouw, namelijk windturbulentie, schaduwval en vooral die kritische aansluiting op het maaiveld bij de verankering, zouden echter geen bezwaar hoeven te vormen. Met de bergingen verzonken in de dijk geeft dat een nette aansluiting op de begane grond.

En dan, 'Het einde van de wolkenkrabber ¹²' volgens niemand minder dan onze beroemde landgenoot Rem Koolhaas.

Op te vatten als een grillige kruising van horizontale en verticale volumes. Een GEKNIKTE KOKERSCHIIF. Dat gebouw, de CCTV ¹³, was tien jaar geleden in 2012, dé wereldhit onder architecten.

En jaren later memoreert Koolhaas trots, in een tweegesprek voor een zaal met zeshonderd gasten in de RAI, de enorme complexiteit van de constructie. Alleen het megaframe van staal al, uit vormvaste driehoeken om na nine-eleven een vliegende kerosinebom te kunnen weerstaan. Terwijl Koolhaas als een exponent van het Deconstructivisme reeds doorbrak als toen nog een 'papieren architect' eind jaren zeventig. Trouwens, na iconen in Europa en Amerika, in de oude en nieuwe wereld, is het geen toeval dat de 'laatste wolkenkrabber', als statement in de opkomende mogendheid China staat. Dus ja, architecten maken gezochte vormen, volumes die voorheen niet bestonden en vanwege hun autonomie spektakel kunnen veroorzaken. Echter, met metaforen als woonmachine en die onbereikbare stedelijke leegte komt dergelijke prietpraat wél voort uit overtuigingen.

Zoals die van professor Rudy Uytenhaak ¹⁴. De enige hoogleraar die, aan de Technische Universiteit Eindhoven, écht de verdichting van steden heeft gekwantificeerd en beargumenteerd. In rekeneenheden van vloer- en geveloppervlak ten opzichte van grondoppervlak bijvoorbeeld. Fantastisch werk wat aantoont dat niet alleen stapelen, maar ook vergroten van bouwvolume zoden aan de dijk zet. Getuige zijn recente prachtige tentoonstelling in het Van Eesteren paviljoen. Deze architect brak eind jaren tachtig door met een woongebouw langs een spoor. Een sierlijke geluidswal waarin sociaal gewoond kan worden. Een gestapeld volume met een uitgekiende ontsluiting, oftewel looproutes om het gebouw te betreden.

Kortom, stapelen blijft de moeite waard om tegemoet te komen aan maatschappelijke eisen. Misschien zijn de slanke schijf en dunne koker, tot de helft in grootte verschaald, wel te combineren?

Waarbij de positieve aspecten van de aangehaalde iconen in ónze eeuw een actuele *Gestalt* ¹⁵ krijgen. In een volumecombinatie die niet rondom uitkraagt zoals in zuidelijke landen juist welkom zou zijn.

Nee, hier in ons klimaat is zonblokkeren (nog) niet aan de orde. Wij kiezen voor een terug liggend *Set Back* ¹⁶ volume, waardoor op straat de menselijk maat domineert. Het onderste blok zal namelijk als zijnde 'best laag' ogen. Een fatsoenlijke aansluiting ¹⁷ op de grond is een gegeven. Zodat de subtiele geleiding van openbaar naar privé een optie wordt. Denk aan wonen boven winkels. Op tussenpootjes kan de wind daar gemakkelijk doorheen waaien en ontstaat daarmee minder hinderlijke windturbulentie. Het tussengelegen dakterras voor bewoners wordt een groentetuin op hoogte. Om gezellig bij elkaar te komen. Zoals nú nog op het dak ¹⁸ in Marseille elke zomer het geval is volgens de eerder aangehaalde bewoonster. En het hoger gelegen dak op het bovenste blok bedekken we natuurlijk met zonnepanelen.

Daarbij betreden wij, na het tijdperk van het Antropoceen waarin de mens centraal staat, nú het tijdperk van het Symbioceen. Onze onderlinge afhankelijkheid met de wereld om ons heen komt steeds meer op de voorgrond. Zoals met een groot en kleiner karaktervol dierenvolume ¹⁹ treffend in beeld is te brengen. Schaar het anders onder het Naturalisme, de noodzaak om de natuur als groen de stad in te halen wat inmiddels gemeengoed is geworden. Terwijl, als de groentetuinen dan met elkaar verbonden raken, we toch weer uitkomen op het alom geprezen Nieuw Babylon ²⁰ van kunstenaar Constant.

Samenvattend, hoewel het architecten in wezen om de ruimtelijkheid gaat, is via een spel in/met/van platte, slanke en hoge bouwmassa's toch een fantasierijke lijn te ontdekken. Terwijl bovenal de idealen voortleven! Roepingen die als enigen het werkelijke *Leitmotiv* mogen vormen voor een discussie over, een visie op hoogbouw.

Dank u wel.

Rondeel/MDB230323